

Biblioteca de Catalunya
Secció de Manuscrits

JOAQUIM MIRET I SANS
Manuscrit 3968
Reproducció digital

Barcelona
2011

Miret i Sans valora positivament la conveniència de l'adquisició per a la Biblioteca de Catalunya dels onze volums del manuscrit *Sacre Catalonie antiquitatis monumenta*, recopilació de textos obra pel pare Jaume Pasqual, premonstratenc del convent de Bellpuig.

Volum a volum Miret identifica els manuscrits presents a l'obra.

Historial

2011 , **desembre**. Publicació

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ HISTORICO-ARQUEOLÒGICA

PALAU DE LA DIPUTACIÓ : BARCELONA

Ms. 3968

Ms. del P. Pasqual.

Un dels motius de la creació del Institut d'Estudis Catalans, consignat en el dictamen acort de constitució de la excelentíssima Diputació provincial, es el de tenir un centre permanent encarregat de estudiar y proposar les mes oportuns mides, per que no solament no desapareguen o sien destruits ~~importantes~~, sino per que puguin esser utilitzats y profitats tots los materials científics y d'erudició referents a la nostra historia y cultura. Intra plenament en l'objecte del Institut procurar la salvació de manuscrits importants fentlos ~~entrar~~ ^{vindre a} la «Biblioteca de Catalunya», fundada també per la mateixa Excm. Diputació y confiada a la cura

y direcció del nou organisme.

Oren l'infraescrit que deuria l'Institut comen-
-çar sens retard les mes actives gestions per obtenir
la donació o 'al menys la cessió en dipòsit a la citada
Biblioteca de la magnífica colecció de onze volums
de manuscrits del P. Faume Pasqual, canonge
regular premonstratense del monestir de Bellpuig,
coneguda ab el nom de Sacre Catalonie anti-
quiritatis monumenta. Pogens vegades l'Institut
dirigiria la seva activitat a un fi mes apropiat
als esmentats motius de la seva creació, com
lograr la salvació y utilització d'aquella rica
compilació de documents històrics de bona part
dels arxius de Catalunya, alguns dels quals han
ja desaparegut; y acte ben noble y patriòtic
faria l'propietari de tan notables manuscrits,
l'advocat barceloní Don Timoteu Valls, al
accedir a les gestions del Institut y ~~cedir~~,

aportar a la biblioteca en formació aquella importantíssima massa de materials per la història de la nostra terra.

Havent-me 'l' citat senyor facilitat l'examen detingut del Sacre Catalonie antiquitatís monumental, puch presentar a la consideració del Institut una notícia resumida del contingut de cada volum, que per si sola demostrara 'l' valor de la col·lecció ~~fermada~~^{aplegada} ab no pochi afany per l'eruditíssim canonge de Bellpuig de les Avellanès.

Forman el primer volum gran nombre de còpies in extenso o' en extracte de documents dels monastiris de Montserrat, de Sant Benet de Bages, de Sant Llorenç de Baga; de Vilabertran, de la iglesia collegial de Castellbó y altres establiments religiosos. Tenen gran importància les còpies de Montserrat per haverse fet abans de la

crema del arriu en temps de la guerra de la Independencia. Té reproduït l'index del dit arriu fet pel monjo Fray Benet Ribas y altres anotacions de documents de la iglesia de Sant Miquel de la propia montanya y de la de sancta Cecilia ab un necrologi del segle XIV. No oblida' tampoch el P. Pasqual pendre apuntació dels llibres de la biblioteca del monastir, donant detalls interessants dels còdices, com del Libre de les Nativitats, compilat de la medulla dels actors de veritat per mans de Barthomeu Fresbens al rey en Pere Darago' y el comentari de Sant Thomas, sobre l'obra de Boeci ab prolech de Fray Pere Saplana del orde de preycadors conventual de Terragona qui explana aquest libre de lati' en romanç segons lo començament e glosa de Sant Thomas, lo qual xremis al infant en Jacme fill del Rey de Mallorca, desheretat e tingut pres en la ciutat de Barchelona per lo molt alt senyor Rey en Pere Darago. Anota igualment

l'obituari de Ripoll af anyadits del de Montserrat
y un llibret de lletra del segle X^e ab la regla de Sant
Benet y copia l'catalec dels priors y abats de
Montserrat desde l'entrada dels monjos de Ripoll
fins a la reformació dels de Valladolid, fet en 1169
ab ~~les~~ escriptures que conservaba aquell arxiu. Son
també molt interessants les apuntacions y copis del
arxiu de la collegiata de Vilabertran, en gran nombre,
y oferint noves inèdites per l'història del Empordà y
especialment per les cases vescomtals de Rocaberti
y de Fenollet.

Als volums segon y tercer del la
Cathalonie antiquitatis monumenta son també
un manantial riquíssim de documentació inèdita en
bona part. Contenen ~~en~~ copis y extractes dels arxius
de les Catedrals de Tarragona y ~~de la~~

de Lleyda y parte del de la parroquia y monasterio
de Santa Maria de Lillet, Jouch, trovarem encara
notes y copias d'aquest punt en los volums quart
y dese'. Entre les anotacions preses en lo bisbat
de Zaragoza criden la atenció les d'un llibre del
regle XIIIe del priorat d'Escornalbou, que
conté dues regles de Sant Agusti', un martiriologi y
un necrologi. El volum segon conté una memoria
intitolada "Derechos de los obispos de Urgel al señorío
temporal de Andorra o a la soberania de sus valles,
papel que se orden de la Real Cámara trabajó el
Illmo. señor D. Frachim de Santijan, obispo.", que
fa historia d'aquell principat fins al conveni ab la
casa de Foix y regenerement dels drets sobirans de la
mitra. Si hi troven encara documents del
comtat de Ribagorça y del antic bisbat del
Ballars, sobre el que el P. Gasqual publicá una
notable monografia en 1785. Per la documentació

de Lillet copia' l' catalac que havia compost
en 1696, Francesch de Solanell, pavorde de
la colegiata de aquella vila, trobantse' extraor-
-dinars, notables escriptures dels segls X^e y XIe
del antich comtat de Cerdanya y molt utilis
per estudiar la situacio' y limits del poch conegut
pago lilitense com a' divisió administrativa d' aquell,
tempy en gran nombre també testaments, conces-
-sions, juraments feudals y altres documents dels senyors
de Mataplana, indispensable per escriure la histo-
-ria y genealogia de tan insigne familia.

El volum quart segueix la
documentacio' de la iglesia de Lillet, enumeran
los pavorde desde el regle XIe fins al XVIIIe,
ab extractes de curiosissims escriptures. A' con-
-tinuacio' venen els materials del arxiu del monastir
de Terrateix, ab una abundancia extraordinaria
de noticies dels comtes de Cardona y de la iglesia

colegial de Sant Vicents, ab catalc dels abats.
Dech advertir que 'l P. Pasqual examina' també
l'arxiu que la Casa de Cardona tenia llavors instalat
a' Barcelona, portat després a' la residència dels Duchs
de Medinaceli a' Madrid y ho'n esta' poch menys
que invisible. Sou, Douchs, de gran interès y utili-
tat les copis y anotacions, press d'aquell diposit tan
rich y pertanyent a' una familia que durant tota la
Edat mitjana ocupa' en la governació del país un
lloch preeminent. A' la fi del meteix volum
hi ha copia de les ordinations y costums municipals
de la vila de Falset, potser no conegudes.

El volum quint comença ab copis
de vells sermons y extracts d'una historia general.
Segueixen copis de documents dels vescomtes de
Castellbó, procedents de la Colecció de Colbert,
a' Paris y altres trets de la Marca Hispanica, de la
Histoire de Languedoc y de les Capitulars de Baluci.

Lo únic que ofereix cert interès en aquest volum és un llarg treball segut probablement al propi P. Sasqual titolat: "Clave cronológica de las épocas que mas conducen para arreglar la historia general de España del tiempo más oscuro", que comença a 'ls darreries del segle VIIe, senyalant ~~la~~ les dates per la era espanyola, la hegira y 'ls anys de Crist; esta ple' de anotacions y observacions.

Comença 'l volum sisé ab trenta dos sermons, bona part d'ells esquemàtics, o borradors y semblen escrits per lo P. Sasqual. Es el primer el de la festa del Sant Crist d' Igualada. Alguns, com el de les Santes Espines de Farga y el de la festa de Sant Lluís a Solsona, predicat en 1763, estant en llengua catalana. En el sermó de Nostra Dona de la Bosa, a 'Gsona, se tracta de les antiguitats romanes y de la adoració que en dita vila tingué

Diana, tota invocació de la Lluna. Conté algunes
noves documentals del comte Oliva Cabreta de Cerda-
nya, procedents del arxiu de Serrateix, però la
part principal d'aquest volum després dels sermons
la ocupa una memòria plena de curioses notícies de
les antiguitats de Meyà y d'Esora, ab transcripció
de totes les lapides romanes allí aplegades y
descripció de moltes monedes y segells. Tota redactada
en castellà.

Tots los fulls que foren relligats per for-
mar el volum setè, contenen les mes variades
materies y constitueix una miscelanea històrica.

Després d'un poch documents del arxiu de la cate-
dral de Vich y d'altres de la Catedral d'Urgell,
ve una memòria sobre l'inscripció romana
del Priorat de Bonrepòs, aplegada per J. J. J. J.
Josep Pey, canonge de la Avellaner. També hi
ha una memòria per la biografia de tant

Ramon Nonat y un estudi d'interpretació d'una inscripció romana de la antigua ciutat d'Oreso y un altre de la lapida descoberta en la iglesia de Sant Cugat d'Ivorra. Una descripció del còdice del Apocalipsi de la Seu de Girona y un llarch y notable treball sobre les actes de Sant Felix de la mateixa ciutat; una dissertació de D. Anton Elias y Rubert, escrita a Vilanova de Meyá, en 1786, entregada a D. Vicent Domenech, fent la historia de la moneda de tern y un altre escrita en Falset, en 1793, sobre 'el sentit de la paraula justicies en els antics documents. Conté ademés aquest volum copies d'escripturs del arxiu d'Ager, del de la vila d'Esparraguera y de la de Capella d'Orago y documents del priorat de Meyá.

Comença 'l volum vuité' ab copies y extractes dels documents de la Seu de Tortosa y de diferents cartorals y un notable leccionari. Segueixen semblants apuntacions referents al arxiu de

la Seu de Lleyda y al de la antiga iglesia cate-
dral de Roda, importants aquests per la historia
de Ribagorça. Després de la transcripció del necrologi
de Ripoll, ve tot el material aplegat en l'arxiu de
monasteri de religiozes de Vallbona y en el del de
monjos del Eutany. També hi ha l'episcopologi de
Vich, noticies de la pabordia de Manresa, escriptures
sels arxius de la iglesia de Santa Agna, de Barcelona y
de la colligiata d'Organya y noticies, pretes, d'antics
manusorits conservats a Osca referent a la vida de
sant Vicents, bisbe d'aquella diocesis. Finalment havem
vist ~~una~~ en el mateix volum una petita disserta-
ció sense acabar, sobre l'origen de l'imatge de la
Verge del Montserrat.

Mes interessant resulta encara l'
volum nove', donchs ja comença ab bon nombre
de copis de documents del notabilissim cartoral de

Sant Sereni de Favernoles, hoi hi ha les veritables fonts de la historia del Urgellet. Aquest manuscrit del segle XIIIe conservat en el Seminari de la Seu d'Urgell, fou copiat in integro per Mosen Plandolit, prevere ja difunt y seria també molt útil l'obtenció de dita copia per l'Institut. Declara el P. Pasqual que certes copis del arxiu del dit Seminari le hi va donar el P. Fraggia y altres escriptors dels arxius de la mitra, del capítol y del municipi d'Urgell hi son per copis autèntiques fets per Pere Dalman, notari, en 1709. Fou també el P. Pasqual un extracte de la historia de la Casa de Montcada per el Marqués de Mondejar, posat en aquest volum. Documents de Sant Joan de les Abadeses, ab copia del necrologi; altres de l'iglesia de Lledó, també ab un necrologi; del monestir de Vallidaura;

atorgat als catalans per Carls el Calvo. Una carta
ab notícies del bisbe de Comenge en Aquitània,
reunida per el propi P. Pasqual, en 1796. Còpia
de la memoria del P. Cañizar, mestre de retòrica
de ls escoles Pies de Saroca, en 1787, sobre l'utilitat
del estudi de ls medalles per la inteligencia de la
historia; y finalment, moltes cartes rebudes y ab ls
resposts del P. Pasqual plens de notícies d'erudició.

Diu en Ferris Amat que la compilació del
Sacre Cathalonie antiquitatis monumenta, cons-
tava de dotze volums. Nosaltres no'n vejerem
més que onze. Aquest darrer esta' destinat a' la
documentació de la Seu de Vich, ab preferència. Conte
l'index anotat de ls escripturas del cartoral o' Liber
dotacionum. Moltes anotacions preses per Mossen
Rocafort, que va' adquirir el P. Pasqual.

Còpia molt interessant dels principals documents del
arxiu de la mensa episcopal de la metixa diòcesis.

Borradors d'arbres genealògichs de les famílies de
Cardona y de Cervera, segon documents inédits units
a'ls noves donats per en Pujades, en Diago y en Corbera.
Apuntacions sobre monedes romanes escrites per en Ponters.
Copies y extractes de molts documents dels Hospitalers
y dels Templers catalans, procedents del arxiu del
gran Priorat de Catalunya. Sembla que son
copis fets per dues distintes persones y podria esser una
d'ells Mosen Rocafort. En darrer terme hi ha un
ensaig de catalèch dels Castellans d'Imposta, superiors
del orde del Hospital en Arago y Valencia.

La breu relació del contingut dels onze volums
que acabem de fer es la millor demostració de la
importancia que té per l'erudició catalana la
colecció del Sacre Cathalonie antiquitatis monu-
-menta aplegada per el P. Pasqual y de la

conveniència de la seva entrada en la Biblioteca
de Catalunya. No dubta l'infrascript que l'Insti-
tut se farà càrrec de la oportunitat de iniciar
gestions encaminades a obtenir la cessió esmentada,
justificant una vegada més la seva missió tutelada
sobre 'els trossos de la antiga literatura y erudició'
del poble català.

Barcelona 7 de feber de 1910.

Joaquim Miret y Sans

Ms. 3968